

Joanna Buks

Agnieszka Otłowska

Zakład Polityki Społecznej i Regionalnej

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB

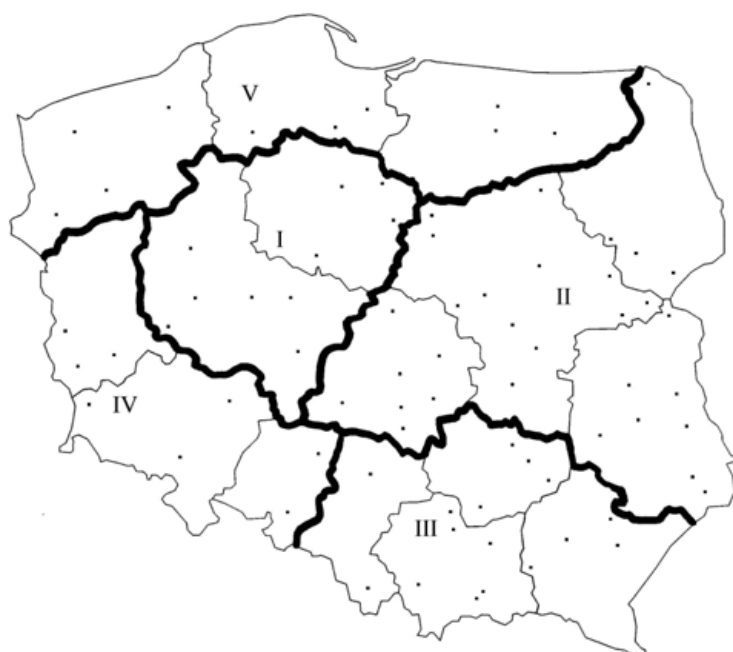
Rozpowszechnienie nierolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich

Obszary wiejskie tradycyjnie wiązane były wyłącznie z rolnictwem i traktowane jako miejsce wytwarzania produktów żywnościowych. Wieś dawała zatrudnienie większości jej mieszkańców. Transformacja gospodarcza i postęp technologiczny spowodowały zmiany także w rolnictwie. Produkcja w małych gospodarstwach przestała być opłacalna, zmniejszyła się liczba miejsc pracy zarówno w rolnictwie, jak i poza nim. Wielu mieszkańców wsi zostało zmuszonych do poszukiwania nowych źródeł zarobkowania. Część z nich podjęła próbę prowadzenia własnej pozarolniczej działalności gospodarczej.

Głównym celem badania było określenie poziomu rozpowszechnienia nierolniczej działalności gospodarczej na terenach wiejskich oraz identyfikacja szans i barier rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców wsi w zakresie podejmowania nierolniczej działalności gospodarczej na wsi. Badania, w formie ankiety, przeprowadzili pracownicy Zakładu Polityki Społecznej i Regionalnej w II kwartale 2006 r. Objęto nimi 76 wsi w całym kraju. Miejscowości zostały dobrane tak, by były reprezentatywne ze względu na strukturę rolnictwa.

Rozmieszczenie wsi, które zostały objęte badaniem oraz wydzielone dla celów pracy badawczej makroregiony zostały zaprezentowane na ryc. 1.

Ryc. 1. Podział przestrzenny badanych wsi

▣ – wieś objęta badaniem

Makroregiony: I – środkowo-zachodni (województwa: kujawsko-pomorskie, wielkopolskie); II – środkowowschodni (województwa: łódzkie, mazowieckie, lubelskie, podlaskie); III – południowo-wschodni (województwa: świętokrzyskie, małopolskie, podkarpackie, śląskie); IV – południowo-zachodni (województwa: opolskie, lubuskie, dolnośląskie); V – północny (województwa: zachodniopomorskie, pomorskie, warmińskomazurskie)

Rozpowszechnienie działalności nierolniczej

Rozwój przedsiębiorczości stanowi element wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, dzięki któremu polska wieś ma szansę stać się bardziej atrakcyjna jako miejsce życia i pracy. Jest to zagadnienie bardzo ważne, podjęto zatem badania w celu określenia stanu i perspektyw rozwoju nierolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich, w wyniku których odnotowano 638 działających podmiotów gospodarczych na terenie 76 ankietowanych wsi. Na jedną wieś przypadało średnio 8 firm prowadzących działalność nierolniczą, ale najczęściej w badanych wsiach funkcjonowało 3–7 podmiotów gospodarczych. Odnotowano również wieś, w której działały 44 firmy, oraz dwie wsie, w których nikt nie prowadził nierolniczej działalności gospodarczej.

Tab. 1. Podmioty gospodarcze działające na obszarach wiejskich

Makroregion	Podmioty gospodarcze działające na obszarach wiejskich	
	struktura procentowa	średnio na 1 wieś w badanym makroregionie
Ogółem	100	8,4
I – środkowozachodni	11,1	7,1
II – środkowowschodni	37,6	7,7
III – południowo-wschodni	22,3	8,9
IV – południowo-zachodni	13,9	9,9
V – północny	15,1	9,6

Źródło: opracowanie zespołu badawczego na podstawie ankiet

We wsiach makroregionów środkowozachodniego, środkowowschodniego i południowo-wschodniego najczęściej występowało 2–5 podmiotów prowadzących nierolniczą działalność gospodarczą (odpowiednio: 30%, 42% i 38% populacji). W makroregionie południowo-zachodnim odnotowano najwięcej wsi, w których funkcjonowało 6–10 i 11–20 firm (po 33% ogółu). Najbogatsze w podmioty prowadzące nierolniczą działalność gospodarczą były wsie makroregionu północnego. Niemal w 40% z nich prowadzono 11–20 firm.

Badania ankietowe i zebrany materiał statystyczny pozwoliły prześledzić główne kierunki pozarolniczej działalności gospodarczej na terenach wiejskich. Niemal 47% podmiotów gospodarczych funkcjonujących na wsiach prowadziło działalność handlową, ponad 38% – działalność usługową, 10% – działalność produkcyjną, a w 5% – działalność mieszaną.

W tab. 2 przedstawiono zróżnicowanie przestrzenne w rozpowszechnieniu rodzajów działalności. W makroregionie północno-zachodnim, w odróżnieniu od pozostałych, największy udział procentowy (blisko 44%) przypadał na działalność o charakterze usługowym. Można przypuszczać, że było to spowodowane położeniem przygranicznym.

Spośród podmiotów związanych z handlem niemal 24% zajmowało się sprzedażą gazu w butlach. Ten rodzaj działalności nie wymaga nakładów finansowych ani specjalnych powierzchni magazynowych, dlatego jest bardzo popularny. Osoby zajmujące się działalnością handlową również często prowadziły sklepy spożywczo-przemysłowe i sklepy spożywcze. Zazwyczaj na te cele były wykorzystywane budynki wchodzące w skład gospodarstw domowych. Znaczną część wyposażenia tych placówek stanowiły akcesoria dostarczane przez producentów czy dystrybutorów towarów, więc również i w tych przypadkach koszty rozpoczęcia działalności nie były wysokie. Na ryc. 2 przedstawiono strukturę podmiotów prowadzących działalność handlową wg rodzaju działalności.

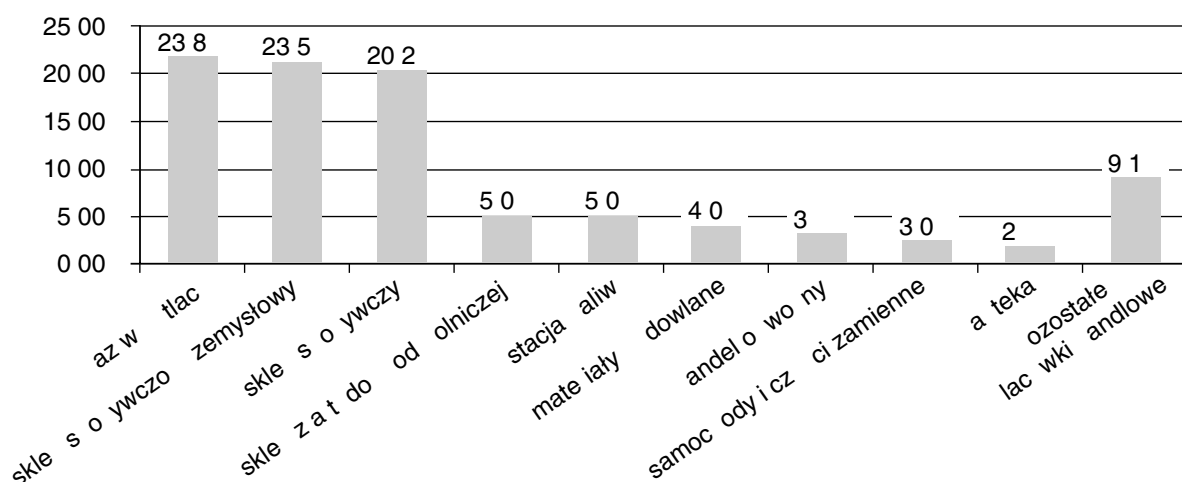
Z ogólnej liczby podmiotów ponad 9% stanowiły pozostałe placówki handlowe, do których zaliczono: sklepy przemysłowe, sklepy z odzieżą i obuwiem, sklepy wielobranżowe, sklepy z artykułami

Tab. 2. Rodzaje działalności gospodarczej w makroregionach

Makroregion	Rodzaj działalności (w %)			
	handlowa	produkcyjna	usługowa	mieszana
Ogółem	46,7	9,7	38,3	5,3
I – środkowozachodni	49,3	7,1	38,0	5,6
II – środkowowschodni	43,7	9,7	39,3	7,3
III – południowo-wschodni	50,4	9,6	37,0	3,0
IV – południowo-zachodni	37,1	14,6	43,8	4,5
V – północny	56,2	7,3	32,3	4,2

Źródło: opracowanie zespołu badawczego na podstawie ankiet

Ryc. 2. Struktura podmiotów gospodarczych według rodzaju działalności handlowej

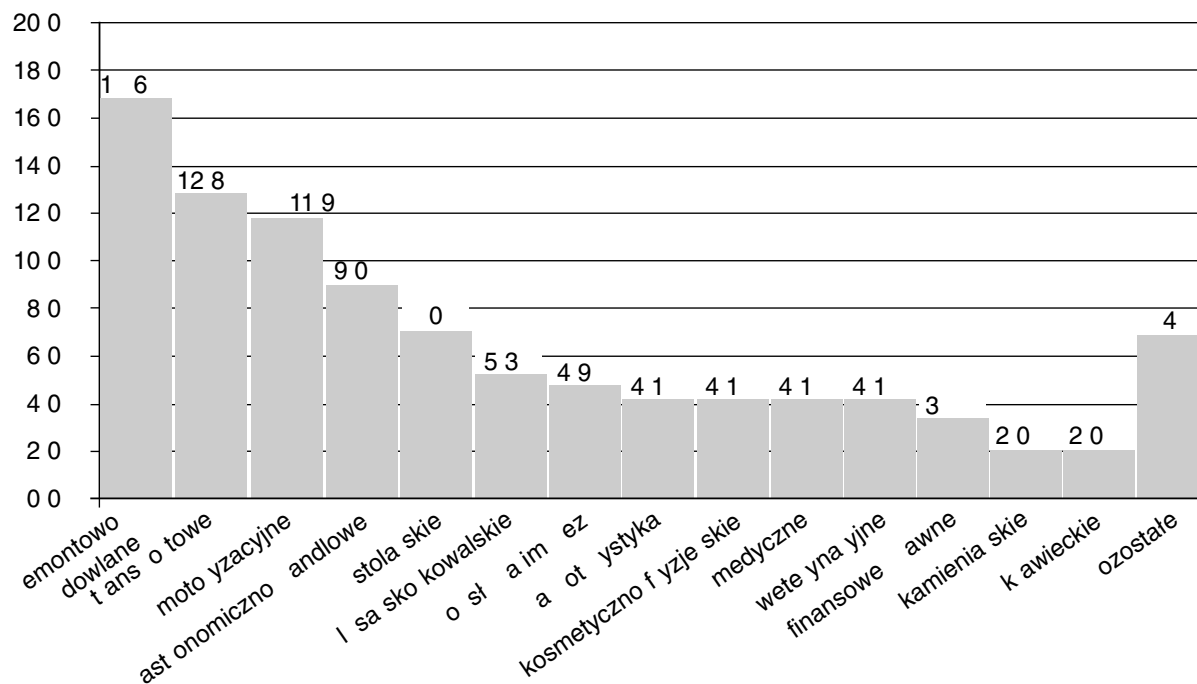
Źródło: opracowanie zespołu badawczego na podstawie ankiet

papierniczo-biurowymi, kioski, kwaciarnie, punkty skupu złomu. Odnotowano także obecność: hurtowni porcelany, szkła i sztućców, hurtowni sprzętu komputerowego, sklepów meblowych, podmiotów zajmujących się skupem, sprzedażą nowego i używanego sprzętu AGD i RTV oraz dojrzewalni bananów.

Kolejnym kierunkiem pod względem ilości pozarolniczej działalności gospodarczej na terenach wiejskich było świadczenie różnego rodzaju usług. Najbardziej rozpowszechnione firmy usługowe, stanowiące więcej niż połowę wszystkich podmiotów prowadzących działalność tego typu, to: remontowo-budowlane, transportowe, motoryzacyjne oraz gastronomiczno-hotelowe. Strukturę procentową podmiotów prowadzących działalność usługową przedstawia ryc. 3.

Pozostałe punkty świadczyły usługi z zakresu: renowacji antyków, naprawy sprzętu AGD, poligrafii, galwanizacji i korepetycji. Odnotowano także pojedyncze przypadki: farbiarni, usług mechanizacyjno-rolniczych, regeneracji i ostrzenia pił, siłowni sportowej, punktu spawania tworzyw, usług kosmetyczno-fryzjerskich dla zwierząt oraz twórczości ludowej. Rzadziej występowały podmioty zajmujące się działalnością produkcyjną (ryc. 4). Działalność o tym charakterze wymaga wiedzy technicznej i ciągłej jej aktualizacji, dlatego nie jest tak popularna jak inne. Najwięcej zakładów produkcyjnych zajmowało się wytwarzaniem materiałów budowlanych (ceramiki budowlanej, metalowych elementów montażowych oraz ogrodzeń i bram). Firmy produkujące artykuły przemysłowe wytwarzały przede wszystkim znicze, zabawki i pomoce naukowe.

Ryc. 3. Struktura podmiotów gospodarczych według rodzaju działalności usługowej

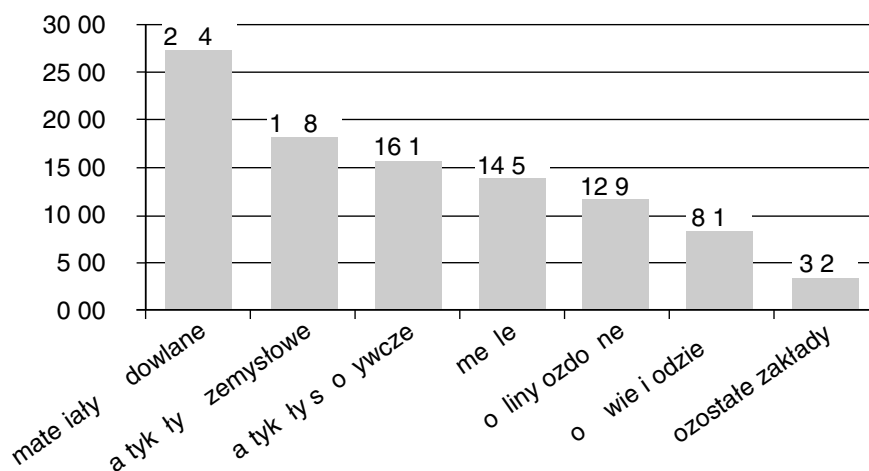

Źródło: opracowanie zespołu badawczego na podstawie ankiet

Odnotowano również obecność zakładów produkujących opakowania plastikowe, papier toaletowy, urządzenia oświetleniowe, włókniny na ścierki, dywaniki łazienkowe i zegary ściennie. Podmioty produkujące artykuły spożywcze to przede wszystkim piekarnie i cukiernie. Do pozostałych zakładów produkcyjnych zaliczono zakład produkcji bryczek konnych i wytwórnię kajaków.

Ze względu na trudności w określeniu głównego kierunku działalności niektórych podmiotów gospodarczych, zaliczono je do grupy firm prowadzących działalność mieszaną. Większość z tych firm charakteryzowała się sezonowością działania, a były to podmioty zajmujące się: skupem i przetwórstwem owoców rolnych, usługami leśnymi i tartacznymi, sprzedażą artykułów remontowo-budowlanych wraz ze świadczeniem usług w tym zakresie.

Ryc. 4. Struktura podmiotów gospodarczych prowadzących działalność produkcyjną według rodzaju działalności

Źródło: opracowanie zespołu badawczego na podstawie ankiet

Siedziba i rozmieszczenie punktów sprzedaży firmy są ważne z wielu względów. Badania wykazały, że mieszkańcy wsi do prowadzenia działalności najczęściej wykorzystywali budynki znajdujące się w gospodarstwach domowych (blisko 77%). Można to uznać za zjawisko pozytywne, ponieważ rolnicy wykorzystują posiadany potencjał, a tym samym unikają kosztów związanych z wynajmem budynków czy budową siedzib. Jeśli jednak gospodarstwo znajduje się w miejscu, do którego z różnych względów trudno dojechać, potencjalni nabywcy nie będą chcieli poświęcać czasu na dotarcie do firmy. Takiemu przedsiębiorcy może być również trudniej pozyskać odpowiednio wyszkoloną kadrę pracowniczą, mogą go także nie obejmować preferencyjne przepisy lokalne czy podatkowe.

Badani przedsiębiorcy działali głównie na rynkach lokalnych – ponad 68% (wieś, okoliczne wsie, gmina). Na terenie powiatu działalność prowadziło ponad 13% podmiotów, a na obszarze województwa – ponad 6%. Zasięgiem krajowym charakteryzowało się blisko 8% podmiotów, a międzynarodowym – tylko ponad 4%.

Charakterystyka osób prowadzących nierolniczą działalność gospodarczą

Powszechne jest przekonanie, że przedsiębiorczość to droga do rozwoju gospodarczego kraju, zmniejszenia bezrobocia i wzrostu dobrobytu. Jednak samo przeświadczenie nie wystarczy, aby poprawić warunki życia ludzi i stan gospodarki. Za każdą decyzją o rozpoczęciu działalności, stworzeniu nowego artykułu czy usługi – zawsze stoi człowiek. Podjęto zatem próbę analizy struktury demograficzno-społecznej osób zaangażowanych w powstawanie firm na wsi.

Jednoosobową nierolniczą działalność gospodarczą prowadziły 623 osoby; stanowiło to ponad 97% ogółu odnotowanych przypadków tej działalności. Podmioty prowadzone przez dwie osoby odnotowano w 15 przypadkach; zazwyczaj był to tzw. biznes rodzinny (działalność wspólna małżonków, rodzeństwa, rodziców i dzieci) i firmy założone przez współników. Właścicielami lub współwłaścicielami badanych podmiotów gospodarczych w ponad 64% przypadków byli mężczyźni, a tylko w 36% – kobiety. Przedsiębiorczych mężczyzn było zatem niemal dwukrotnie więcej niż kobiet. Przedmiotem analizy był również wiek osób aktywnych w zakładaniu i rozwijaniu firm. Najczęściej w nierolnicze przedsięwzięcia gospodarcze angażowały się osoby w wieku 36–55 lat (68,1% badanej populacji), a średni wiek osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą na terenach wiejskich wynosił prawie 44 lata; był taki sam w grupie mężczyzn i w grupie kobiet. Najwięcej przedsiębiorczych kobiet liczyło 50 lat, a mężczyzn – 40 lat.

Wpływ płci i wieku na gotowość do podejmowania przedsiębiorczych inicjatyw jest znaczący. Kolejną cechą uznaną za ważną było wykształcenie. W gospodarce rynkowej to wiedza decyduje o sukcesie przedsiębiorcy, dlatego wykształcenie ma istotny wpływ na wzrost liczby i rodzaj prywatnych podmiotów. Wśród prowadzących nierolniczą działalność gospodarczą przeważały osoby z wykształceniem średnim i policealnym (ponad 45%) oraz zasadniczym zawodowym (niemal 39%). Istnieje zatem potrzeba rozwijania, szczególnie wśród osób młodych, aktywnego planowania własnej kariery zawodowej. Ludzie, którzy wiedzą, z czym wiąże się działalność gospodarcza, w sposób bardziej świadomy oceniają swoje sukcesy i porażki. Społeczeństwo, szczególnie z obszarów wiejskich, musi zacząć dostrzegać w pozarolniczej działalności gospodarczej szansę na własny awans zawodowy i materialny.

Trudna sytuacja ekonomiczna tradycyjnych gospodarstw rolnych zmusza ich właścicieli do poszukiwania dodatkowych źródeł dochodów. Jednym z nich jest nierolnicza działalność gospodarcza, z której wpływy stanowią znaczną część budżetu gospodarstwa domowego. Dlatego też prawie 46% osób prowadzących nierolniczą działalność gospodarczą na terenach wiejskich było jednocześnie właścicielami gospodarstw rolnych. W niemal 40% przypadków były to gospodarstwa małe, o powierzchni 1,00–3,00 ha.

Przedsiębiorczość wiejska w opinii sołtysów

Sołtys – osoba reprezentująca mieszkańców wsi – najlepiej znająca ich sytuację, potrzeby, możliwości i aspiracje. Za interesujące uznano więc opinie sołtysów i ich oceny dotyczące przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Udzielili oni wyczerpujących odpowiedzi na liczne pytania zawarte w ankiecie, obrazujące stan i możliwości rozwoju przedsiębiorczości na wsi.

Wizja przyszłości wsi w ocenie jej mieszkańców to istotny aspekt rozwoju przedsiębiorczości, uzależniony w dużym stopniu od ich inwencji i zaangażowania. To m.in. od mieszkańców wsi zależy, w jakim kierunku rozwinie się ich wieś i jaki wygląd uzyska za 5, 10 czy 15 lat.

Ponad 72% ankietowanych przyszłość swojej wsi wiązało wyłącznie z rolnictwem, co oznacza, że występuje nadal bardzo silne przywiązanie do tradycyjnie postrzeganego modelu wsi. Niestety, niemal 20% ankietowanych nie widziało perspektyw dla rozwoju swojej wsi. Znaczna część ankietowanych wskazała agroturystykę jako najodpowiedniejszy sposób dywersyfikacji źródeł zarobkowania (tab. 3). Oznacza to, że coraz większa grupa mieszkańców wsi ma świadomość korzyści z tego rodzaju działalności. Agroturystyka pozwala pełniej wykorzystać majątek gospodarstwa rolnego i jest komplementarna do produkcji rolniczej.

Tab. 3. Przyszły rozwój wsi w ocenie sołtysów

Odpowiedzi* respondentów na pytanie: z czym według respondentów związana jest szansa rozwoju wsi?	% odpowiedzi
Z rolnictwem	72,4
Nie widzę perspektyw dla swojej wsi	19,7
Z rozwojem usług	17,1
Z rozwojem przedsiębiorczości	14,5
Z rozwojem turystyki, agroturystyki	14,5
Z rozwojem zakładów produkcyjnych	9,2

*Uwaga. Istniała możliwość podania więcej niż jednej odpowiedzi, dlatego suma odsetek jest większa od 100.

Źródło: opracowanie zespołu badawczego na podstawie ankiet

Z rolnictwem – jako szansą rozwoju swojej wsi – utożsamiali się prawie wszyscy respondenci. Wśród mieszkańców makroregionu środkowozachodniego równie często występowała opinia, że przed wsią nie rysują się żadne wyraźne perspektywy. Natomiast największy odsetek sołtysów wskazujących na przedsiębiorczość jako właściwy kierunek rozwoju odnotowano we wsiach makroregionu północnego (30,8%).

Wskazując typy działalności mające szansę na rozwój w danej wsi, ankietowani informowali o zaobserwowanych potrzebach. W makroregionach południowo-zachodnim i środkowo-zachodnim najczęściej za perspektywiczną uważano działalność usługową, a w makroregionie środkowowschodnim – działalność handlową i agroturystykę.

Ważnym czynnikiem sprzyjającym powstawaniu nowych działalności jest rozbudowana infrastruktura techniczna. Według respondentów 46,1% wsi leży w pobliżu obiektów mogących wpłynąć na rozwój przedsiębiorczości: ponad jedna piąta w okolicach aglomeracji miejskiej, 18,4% – w pobliżu dużego zakładu pracy, ponad 13% – blisko dróg ekspresowych, szybkiego ruchu i autostrad (tab. 4).

W ujęciu regionalnym największe szanse na rozwój przedsiębiorczości związane z atrakcyjnym położeniem mają wsie makroregionu południowo-zachodniego, gdzie sprzyja mu bliskość: miasta (33,3%), dużego zakładu pracy (22,2%), przejść granicznych (22,2%) i dróg ekspresowych (11,1%). Najwięcej w tym makroregionie jest wsi położonych atrakcyjnie dla turystów (11,1%). Najmniejsze

szanse wynikające z położenia mają mieszkańcy wsi makroregionów środkowowschodniego i północnego, gdzie żaden z tego typu obiektów nie znajduje się w bliskiej okolicy badanych wsi.

Tab. 4. Ocena wpływu położenia wsi na rozwój przedsiębiorczości (% odpowiedzi)

Makroregion	Na rozwój przedsiębiorczości wpływa bliskie położenie:					
	dróg ekspresowych, szybkiego ruchu, autostrad	przejeżdżalnych granicznych	specjalnej strefy ekonomicznej	dużego zakładu pracy	miasta	atrakcji turystycznych, miejsc kultu religijnego
Ogółem	13,2	3,9	1,3	18,4	21,1	2,6
I – środkowozachodni	20,0	0,0	0,0	30,0	20,0	0,0
II – środkowowschodni	12,9	3,2	0,0	16,1	9,7	0,0
III – południowo-wschodni	12,5	0,0	6,3	18,8	37,5	6,3
IV – południowo-zachodni	11,1	22,2	0,0	22,2	33,3	11,1
V – północny	10,0	0,0	0,0	10,0	20,0	0,0

Źródło: opracowanie zespołu badawczego na podstawie ankiet

Wstąpienie Polski do UE otworzyło nowe możliwości aktywizacji gospodarczej obszarów wiejskich, które w europejskiej polityce zajmują bardzo ważną rolę. Nowe instrumenty wspierające przedsiębiorczość wiejską, jakie pojawiły się wraz z członkostwem w UE, stanowią dużą szansę rozwoju terenów wiejskich, ale także wyzwanie dla mieszkańców wsi. Stopień znajomości instrumentarium pomocy strukturalnej oraz praktyczna wiedza o procedurach przyznawania środków to całkiem nowe czynniki rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. W rok po wejściu Polski do Unii Europejskiej tylko w niespełna 1/4 badanych wsi poziom wiedzy mieszkańców o Unii Europejskiej jest ich zdaniem zadowalający. W tych wsiach jako główne źródło informacji o UE wskazywano: ośrodki doradztwa rolniczego, oddziały Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz gminne centra informacji. Przeważającą grupę stanowią wsie, w których poziom wiedzy o możliwościach wynikających z członkostwa w UE jest niedostateczny. Jako przyczynę najczęściej wskazywano brak instytucjonalnego źródła informacji w każdej gminie oraz brak spotkań szkoleniowo-informacyjnych na terenie wsi.

Niewystarczający poziom informacji skutkuje niewielką aktywnością w pozyskiwaniu funduszy z UE na założenie i rozwój działalności gospodarczej. Jedynie w nieco ponad jednej piątej badanych wsi odnotowano przypadki korzystania ze wsparcia działalności pozarolniczej. Mniej niż połowa respondentów znała przypadki zainteresowania mieszkańców wsi pozyskaniem środków na cele pozarolnicze. Wynika z tego, że kapitał założycielski dla nowych przedsięwzięć gospodarczych pochodzi ze środków własnych, a w niewielkim tylko stopniu ze źródeł zewnętrznych o charakterze instytucjonalnym (kredytów bankowych czy wsparcia z funduszy europejskich).

Niski poziom informacji o UE i nowych instrumentach polityki strukturalnej wspierających przedsiębiorczość sprawia, że mieszkańcy wsi ostrożnie wypowiadają się o obecnych i przyszłych możliwościach pozyskiwania środków na zakładanie i rozwój działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich. Mimo że 45% badanych przedstawicieli wsi jest zdania, że po wejściu do UE w Polsce wzrosły możliwości rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej, to pozytywną opinię o przyszłych możliwościach rozpowszechnienia się nierolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich odnotowano jedynie w jednej trzeciej badanych wsi. Mieszkańcy wsi mają

świadomość możliwości pozyskiwania środków wsparcia na rozwój przedsiębiorczości, lecz uważają je za niedostępne dla przeciętnego człowieka z powodu skomplikowanych procedur i biurokracji towarzyszących ubieganiu się o dofinansowanie. Jednocześnie panuje przekonanie, że tylko młodzi wykształceni ludzie w przyszłości będą w stanie skutecznie wykorzystywać możliwości pozyskania funduszy na rozpoczęcie i rozwój małej przedsiębiorczości.

Za szanse rozwoju nierolniczej działalności gospodarczej ankietowani najczęściej uważają członkostwo Polski w Unii Europejskiej. Respondenci wierzą, że poprawa poziomu wykształcenia mieszkańców wsi przyczyni się do wzrostu zainteresowania innym źródłem zarobkowania niż rolnictwo. Za największe zagrożenia rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej uważają przede wszystkim: skomplikowane procedury zakładania działalności gospodarczej, nadmierny fiskalizm państwa wobec przedsiębiorstw oraz trudności w pozyskiwaniu zewnętrznych środków na rozpoczęcie i rozwój małej i średniej przedsiębiorczości. Spośród czynników pośrednio wpływających na aktywizację obszarów wiejskich, za najważniejsze uważają działania informacyjno-szkoleniowe gminy oraz innych instytucji lokalnych, wpływające na poziom wiedzy mieszkańców, oraz skalę inwestycji w infrastrukturę społeczno-techniczną, zwłaszcza podstawową, czyli wiejskie drogi.

Analiza wstępnych wyników badań pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

- niemal 4% mężczyzn i tylko 2% kobiet spośród ankietowanych mieszkańców wsi w wieku powyżej 18 roku życia prowadzi nierolniczą działalność gospodarczą;
- najczęściej występującymi podmiotami gospodarczymi na terenach wiejskich są:
  - w działalności handlowej – sprzedaż gazu w butlach,
  - w działalności usługowej – usługi remontowo-budowlane,
  - w działalności produkcyjnej – produkcja materiałów budowlanych;
- niemal połowa prowadzących nierolniczą działalność gospodarczą posiada gospodarstwo rolne;
- w badanych wsiach więcej niż połowa ankietowanych określiła poziom przedsiębiorczości ludności jako średni;
- niemal trzy czwarte respondentów wiąże przyszłość wsi głównie z rolnictwem;
- głównymi barierami rozwoju nierolniczej działalności gospodarczej na wsi są: brak kapitału, skomplikowane procedury zakładania przedsiębiorstw i wysokie koszty jej prowadzenia;
- należy zwiększyć intensywność kampanii informacyjnej o możliwościach zewnętrznego finansowania działalności pozarolniczej na wsi

Development of Non-agricultural Economic Activity in Rural Areas

Rural entrepreneurship and enterprise development can stimulate local economic growth, engage young people, and recreate community's vitality. A lively, growing rural community will encourage further growth of the regions and entrepreneurship is one of the leveraging instruments for unify a disproportion in socio-economic development of Polish regions.

The paper analyses the development of non-agricultural economic activity on rural areas and shows the chances and barriers for rural entrepreneurship's increase.

Research conducted in 76 villages shows that the most popular non-rural economic activity on rural areas is trading and most of the activities have local extent. Lack of the funds for launching a company is the great barrier to further development of rural entrepreneurship and structural policy instruments can be a chance to improve this situation.